

Sygn. akt VIII Gz 144/16

POSTANOWIENIE

Dnia 29 września 2016 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VIII Wydział Gospodarczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Elżbieta Kala

Sędziowie: SO Marek Tauer

SR del. Artur Fornal (sprawozdawca)

po rozpoznaniu w dniu 29 września 2016 r. w Bydgoszczy

na posiedzeniu niejawnym

sprawy upadłościowej E. B. nieprowadzącej działalności gospodarczej

na skutek zażalenia upadłej na postanowienie Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z dnia 28 czerwca 2016 r. (sygn. akt XV GUp 81/15)

p o s t a n a w i a:

zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że oddalić wniosek syndyka o umorzenie postępowania upadłościowego.

Marek Tauer Elżbieta Kala Artur Fornal

Sygn. akt VIII Gz 144/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 28 czerwca 2016 r. Sąd Rejonowy w Bydgoszczy, uwzględniając wniosek syndyka, umorzył postępowanie upadłościowe dłużniczki E. B., nieprowadzącej działalności gospodarczej.

W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia Sąd upadłościowy podał, że upadłość konsumencka ww. dłużniczki została ogłoszona w dniu 6 sierpnia 2015 r., następnie zaś – w grudniu 2015 r. – upadła zaciągnęła pożyczkę w (...) na kwotę 2.000 zł, natomiast w marcu 2016 r. w (...) na kwotę 3.000 zł (rzeczywista kwota tego zadłużenia wynosi 5.550 zł, bowiem kwota 2.550 zł to opłata przygotowawcza i prowizyjna). Sąd Rejonowy ustalił, że uzyskane w ten sposób środki pieniężne upadła przeznaczyła na oddanie długu zaciągniętego u znajomych we wrześniu 2015 r., na opał, żywność na święta, a przede wszystkim na spłatę zobowiązań męża upadłej. Miesięczne raty obciążające upadłą z tytułu powyższych zobowiązań to łącznie kwota 450 zł. Już w kwietniu 2016 r. upadła zalegała w zapłacie raty pożyczki w (...), co skutkowało ostatecznym wezwaniem jej do zapłaty.

Sąd upadłościowy ustalił ponadto, że w maju 2016 r. upadła zaciągnęła jeszcze jedną pożyczkę w (...) S.A. w wysokości 5.000 zł (do spłaty – 8.000 zł), którą przeznaczyła w całości na częściową spłatę zobowiązań męża upadłej. Łączna wysokość rat obciążających upadłą z tytułu zobowiązań zaciągniętych w toku postępowania upadłościowego wynosi zatem kwotę ponad 950 zł miesięcznie, przy czym mąż upadłej zobowiązał się spłacać kwotę 500 zł miesięcznie tytułem rat pożyczki zaciągniętej przez nią w (...) S.A. Wskazano jednocześnie, że upadła wystąpiła w maju 2016 r. z wnioskiem o umorzenie jej zobowiązań bez ustalania planu spłaty wierzycieli, argumentując, że jej łączne zadłużenie według stanu na dzień ogłoszenia upadłości wynosi kwotę 199.616 zł, a niskie dochody uniemożliwiają realizację jakiegokolwiek

planu spłaty (upadła uzyskuje wynagrodzenie z tytułu umowy o pracę w wysokości 1.650 zł netto miesięcznie, zaś jej mąż emeryturę w kwocie 1.800 zł).

Sąd pierwszej instancji zważył, że zgodnie z art. 491⁴ ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe sąd oddala wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli dłużnik doprowadził do swojej niewypłacalności lub istotnie zwiększył jej stopień umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa. Z kolei przepis art. 491¹⁰ ust. 3 ww. ustawy stanowi, że sąd umarza postępowanie upadłościowe w przypadku gdy podstawa do oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości ujawni się po ogłoszeniu upadłości. W ocenie Sądu upadłościowego upadła, zaciągając w toku postępowania upadłościowe zobowiązania przekraczające 10.000 zł (których miesięczne raty wynoszą łącznie ponad 950 zł) – uwzględniając możliwości zarobkowe upadłej i jej męża – istotnie zwiększyła stopień swojej niewypłacalności, przynajmniej wskutek rażącego niedbalstwa. Upadła zaciągnęła bowiem zobowiązania przekraczające jej możliwości zarobkowe, a brak było perspektyw poprawy jej sytuacji materialnej. W konsekwencji upadła w istotny sposób zwiększyła swoją niewypłacalność i doprowadziła do pokrzywdzenia wierzycieli istniejących w dniu ogłoszenia upadłości, uniemożliwiając w zasadzie wykonanie jakiegokolwiek planu spłaty. Według bowiem rozsądnej oceny, upadła powinna liczyć się z tym, że nie będzie w stanie obsłużyć swojego długu powstałego w toku postępowania jednocześnie z ustaleniem planu spłaty zobowiązań istniejących w chwili ogłoszenia upadłości. Sąd pierwszej instancji zaznaczył ponadto, że w sprawie nie zachodzą żadne okoliczności, które uzasadniałyby kontynuowanie postępowania upadłościowego ze względu na zasady słuszności czy humanitaryzmu (upadła posiada możliwości zarobkowe, nie ma nikogo na utrzymaniu, nie cierpi również na żadne poważne choroby).

Zażalenie na powyższe postanowienie złożyła upadła domagając się jego uchylecia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu. Podniosła, że umorzenie prowadzonego wobec niej postępowania upadłościowego bez umorzenia zobowiązań byłoby niehumanitarne, skoro ogłaszając względem niej upadłość Sąd uznał, że nie doprowadziła ona do swojej niewypłacalności, ani też nie zwiększyła jej stopnia umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa. Obecnie należący do niej majątek rzeczowy został zlikwidowany przez syndyka, zatem nie powinna być ona – wobec jej trudnej sytuacji materialnej – zostać pozbawiona nadziei na oddłużenie i przywrócenie do normalnego życia w społeczeństwie. Skarżąca podniosła, że przed pouczeniem jej o tym przez Sąd – co nastąpiło na posiedzeniu w dniu 31 maja 2016 r. – nie miała ona wiedzy, iż naganne było w stanie upadłości zaciągnięcie kolejnej pożyczki (nie wynika to z ustawy, a o zakazie takim nie została poinformowana przez syndyka). Od tej daty kolejne zobowiązania nie były już przez nią zaciągane. Upadła podniosła, że obecnie stara się ograniczać swoje wydatki do niezbędnego minimum, a po zakończeniu postępowania uzyska możliwość przeznaczenia większej części swoich dochodów na spłatę zobowiązań, a także będzie mogła otrzymać bezzwrotną zapomogę. Sporządzenie przez syndyka planu podziału, a także umorzenie w całości niezaspokojonych zobowiązań doprowadzi do jej rzeczywistego oddłużenia i powrót do normalnego życia. Rozwiązanie to będzie zgodne z celem upadłości, wysoce humanitarne i korzystne ze względów społecznych. Nadmieniała także – w piśmie z dnia 3 sierpnia 2016 r. – że postępowanie upadłościowe trwa już zdecydowanie zbyt długo, a egzystowanie na poziomie minimum socjalnego (jakim jest kwota wolna od zajęć) powoduje niemożność normalnego życia. Także jej wiek (60 lat) i bliskie nabycie uprawnień emerytalnych doprowadzi jeszcze do zmniejszenia niewielkich także i obecnie możliwości zarobkowych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje :

Zażalenie upadłej zasługiwało na uwzględnienie, jednakże z innych przyczyn niż wskazane w jego uzasadnieniu.

Należy wyjaśnić, że powołane przez Sąd pierwszej instancji przepisy art. 491¹⁰ ust. 3 w zw. z art. 491⁴ ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jednolity Dz.U. z 2015 r., poz. 233 ze zm. - dalej jako „p.u.n.”) znajdują w niniejszej sprawie zastosowanie w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2016 r., skoro wniosek o ogłoszenie upadłości wpłynął w niej przed tą datą (art. 449 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. Prawo restrukturyzacyjne [Dz.U. z 2015 r., poz. 978 ze zm.]).

W ocenie Sądu Okręgowego przyjęta przez Sąd upadłościowy wykładnia powyższej regulacji pomija niezbędny dla jej zastosowania warunek, aby doszło do **ujawnienia się** podstawy do oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości już

po jej ogłoszeniu. Oznacza to, że określony stan rzeczy – w którym dłużnik doprowadził do swojej niewypłacalności lub istotnie zwiększył jej stopień umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa (art. 491⁴ ust. 1 p.u.n.) – musiały istnieć już w dacie ogłoszenia upadłości dłużnika, chociaż niezbędne w tym zakresie informacje nie były wówczas znane Sądowi upadłościowemu. Takie rozumienie powyższego przepisu odpowiada zarówno wykładni językowej („ujawnić” to „uczynić jawnym; podać do wiadomości coś, co było trzymane w tajemnicy”, a także „odkryć coś, stwierdzić istnienie czegoś” – zob. Słownik Języka Polskiego PWN – <http://www.sjp.pwn.pl/ujawnic;2532250.html>), jak i odpowiada najlepiej celowi, jaki zamierzał osiągnąć ustawodawca. Trzeba bowiem zwrócić uwagę, że umorzenie w takim przypadku postępowania upadłościowego stanowi adekwatną reakcję na ujawnienie się nieznanego Sądowi upadłościowemu faktów, które – gdyby były przedmiotem oceny w toku postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości – musiałyby doprowadzić do oddalenia wniosku (art. 491⁴ ust. 1-4 p.u.n.). Należy podkreślić, że wniosek o ogłoszenie upadłości „konsumenckiej” w ówczesnym stanie prawnym zgłosić mógł tylko dłużnik, a postępowanie w przedmiocie tego wniosku toczyło się bez udziału wierzycieli, a zatem wyłącznie w oparciu o oświadczenia, fakty oraz dowody przedstawione przez samego tylko dłużnika. Niezależnie więc od obciążającego dłużnika obowiązku złożenia przy wniosku o ogłoszenie upadłości oświadczenia, że nie zachodzą okoliczności stanowiące podstawę jego oddalenia – wskazane w art. 491⁴ ust. 2 i 3 p.u.n. (art. 492² ust. 2 pkt 8 p.u.n.) – dopiero po ogłoszeniu jego upadłości może okazać się, że rozstrzygnięcie w tym przedmiocie zapadło bez uwzględnienia istotnych okoliczności. Dopiero bowiem w postępowaniu prowadzonym po ogłoszeniu upadłości jego uczestnikami stać się mogą poszczególni, zgłaszający swoje wierzytelności, wierzyciele (art. 491⁵ pkt 4 p.u.n., a także art. 189 i art. 236 ust. 1 w zw. z art. 491² ust. 1 p.u.n.), na podstawie zaś danych zawartych w zgłoszeniach wierzytelności i załączonych do nich dokumentów (art. 239 w zw. z art. 491² ust. 1 p.u.n.) okazać się może, że zachodziły przesłanki, które uzasadniały odmowę ogłoszenia upadłości dłużnika.

Takie okoliczności nie były jednak przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu w niniejszej sprawie. Nie ulega bowiem wątpliwości, że wniosek syndyka o umorzenie postępowania motywowany był faktem zawierania przez upadłą umów pożyczek w okresie od grudnia 2015 r. do maja 2016 r. (zob. k. 27-34 i 73-75 akt sprawy), a zatem już po ogłoszeniu jej upadłości w dniu 6 sierpnia 2015 r. Już ta tylko okoliczność powinna, w ocenie Sądu odwoławczego, stanowić samoistną podstawę oddalenia wniosku syndyka (art. 491¹⁰ ust. 2 p.u.n. a contrario).

Na marginesie jedynie wskazać trzeba, iż sytuacji dokonywania przez upadłego czynności prawnych dotyczących masy upadłości – gdy chodzi o mienie wobec którego upadły utracił prawo zarządu (art. 75 w zw. z art. 61 i nast. p.u.n.) – dotyczy przepis art. 77 ust. 1 p.u.n. przesądzający o tym, iż czynności takie są nieważne. Zastosowanie powyższej regulacji nie zostało wyłączone w postępowaniu upadłościowym wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (por. art. 491² ust. 1 p.u.n.). Zgodnie ze stanowiskiem doktryny oczywiste jest, że taką czynnością prawną – dotkniętą sankcją nieważności z mocy samej ustawy – będzie zaciągnięcie przez upadłego kolejnego zobowiązania, jej przedmiotem jest bowiem majątek stanowiący masę upadłości. Przyjmuje się przy tym również, że skutki prawne takich „czynów niedozwolonych”, których dopuściłby się upadły w żadnym razie nie mogą obciążać masy upadłości, upadły bowiem swoim działaniem – podejmowanym po ogłoszeniu upadłości – nie może już pogarszać stanu zobowiązań podlegających zaspokojeniu z masy upadłości. W czasie trwania postępowania upadłościowego ewentualna wierzytelność osoby trzeciej, jaka powstałaby na skutek nieważności umowy zawartej z upadłym (art. 410 § 2 k.c.), mogłaby ulegać zaspokojeniu wyłącznie z majątku niewchodzącego w skład masy upadłości (zob. S. Gurgul, Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz. Wyd. 9, Warszawa 2013, nb 1 i 2 do art. 77).

Konsekwencją tego jest, w ocenie Sądu Okręgowego, że nie można twierdzić, jak to uczynił Sąd upadłościowy, że upadła zaciągając kolejne zobowiązania doprowadziła do zwiększenia stanu swojej niewypłacalności (istotnego z punktu widzenia wierzycieli mogących domagać się zaspokojenia z masy upadłości), skoro brak jest w tym przypadku ważnych zobowiązań powstałych po ogłoszeniu upadłości, które mogłyby podlegać wykonaniu w toku postępowania, a także uwzględnieniu w planie spłaty wierzycieli (art. 491¹⁵ ust. 2 p.u.n.). Ubocznie jedynie wypada zauważyć, mając na względzie ewentualne przesłanki zastosowania do zwrotu ww. świadczenia regulacji art. 77 ust. 2 i 3 w zw. z art.

491² ust. 1 p.u.n., że w niniejszej sprawie przedmiotowe, nieważne, czynności prawne podjęte zostały z pewnością już po dacie obwieszczenia postanowienia o ogłoszeniu upadłości w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, co nastąpiło w dniu 27 sierpnia 2015 r. (zob. k. 10 akt sprawy).

Mając na uwadze przytoczone okoliczności Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c.

Marek Tauer Elżbieta Kala Artur Fornal